

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Historiske Efterretninger

om

Bordingborg Latinskole

i den ældre Tid til dens Reform

i Aaret 1739,

samlede

af

J. S u h r,

Skolens Rektor.

Indbydelseskrift til den offentlige Examen

i September 1824.

Kjøbenhavn.

Trykt hos Andreas Seidelin,

Hof- og Universitets-Bogtrykker.

Det Lidet, jeg har kunnet samle til denne Skoles ældre Historie er for det meste taget af en i Skolens Archiv opbevaret gammel Regnskabsbog, som begynder med 1618. Den indeholder først Skolens aarlige Regnskaber indtil 1676, og siden adskillige enkelte Antegnelser af Rectorerne. En ældre Protokol har der været fra 1601, men denne er tillige med andre Archivets Papirer og Protokoller tilintetgjort ved den Ildbrand, som 1781 lagde en Deel af Byen og deriblandt Rectorboligen i Aske. En sammenhængende og fuldstændig Historie om denne Skole kan derfor ikke leveres, men ogsaa de enkelte Efterretninger, som her meddeles, haaber jeg, ville ikke være uden Interesse for Den, som med mig deler den Overbeviisning, at det offentlige Underviisningsvæsens Tilstand, at de Foranstaltninger, som fra Statens Side gjøres til dens Borgeres Dan-

nelse, at den Grad af Vigtighed, som Statsborgerne selv tillægge disse Foranstaltninger, hører til de ubedrageligste Tegn paa hvad Fremskridt en Nation har gjort i sand Forædling. Ethvert nok saa ringe Bidrag til Kundskab herom har altsaa, for Gjenstandens Vigtigheds Skyld, dog noget Værd. Vorthingborg Skole har stedse hørt til vort Fædrelands mindre bemidlede og derfor mindre søgte Skoler, men den tæller blandt sine fordums Lærere og Bestyrere adskillige lærde og for Embedet nidkjære Mænd, som have søgt at benytte hver Leilighed til at forbedre Skolens Indtægter, og derved borttrydde de vigtigste Hindringer for dens Flor, men som vilde have virket med langt større Kraft og Held, dersom ikke deres Bestræbelser i denne Henseende næsten altid havde været frugtesløse. Beviserne for disse deres Bestræbelser gjenner Det, som er levnet af Skolens Archiv, men i et Program vil der ei være Leilighed til at anføre dem alle. Forunderligt og sørgeligt er det at læse i de gamle Brevskaber, hvilke besynderlige Omveie, en Rektor ofte har maattet gaae for at udvirke, af de dengang saa vidtstrakte og Byen omringende kongelige Skove, Udviisningen af nogle saa Læs Brænde til Skolens Fornødenhed. Næsten som Almisse maatte der trygles om, og som Almisse tilstodes det Lidet, som endelig bevilgedes. De især

i vore Tider saa høirøstede Laudatores temporis acti undersøge kun lidt nøiere det Enkelte i de borgerlige og huuslige Indretninger, og i den herskende Tænkemaade i det 16de, 17de og første Halvdeel af 18de Aarh., da ville de, dersom de ei ere aldeles forblindede af Fordomme, lære at skjonne paa den Tids Fortrin, i hvilken de leve. Det nu saa mistjendte 18de Aarhundrede (hvorved man naturligtviis stedse kun tænker paa dets sidste Halvdeel) vil man da vel i det mindste indrømme den Fortjeneste at have i vort Fædreland, som uden for samme, henledet Folkenes og deres Styreres Opmærksomhed paa Skolevæsenets høie Vigtighed.

Foruden den Hjælp, jeg til nærværende Programs Udarbeidelse har havt af den Deel af Skolens Archiv, som ved Isdebranden blev reddet, har jeg ogsaa fundet enkelte Efterretninger om Rektorernes Levnetsomstændigheder i Albert Thuras Manuskript Valvæ scholarum apertæ, som jeg ved Professor Myerups Godhed fik Leilighed til at benytte. At jeg har anført Udskilligt, som kunde synes altfor ubetydeligt til at meddeles det Offentlige, vil finde venlig Overbærelse, naar det betænkes, at Meget, som i sig selv betragtet og for det større Publikum er uvigtigt, dog kan have Interesse i den snevrere Kreds, for hvilken et Program egentlig er beregnet.

Før jeg efter den gamle Skoleprotokols Indhold anfører det Mærkeligste, som er indtruffet under de enkelte Rectorer fra 1618, vil jeg søge i Korthed at skildre Skolens Tilstand i Almindelighed i det angivne Tidrum, med bestandigt Hensyn til de Omstændigheder, som især kunne tjene til at vise Forskjellen mellem den ældre og nyere Tids lærde Skolevæsen.

At Bordingborg ligesom andre mindre Rjød: stæder *) har før Reformationen havt sin Latinskole, er sandsynligt, men vi have intet udtrykkeligt Vidnesbyrd derfor. Kirkens Reform virkede i det hele heldigen paa Skolerne, og i den 1537 udgivne Kirkeordinants fulgtes ogsaa i disses Omdannelse Luthers og Melanchtons Grundsætninger, men da de derved bevirkede Forandringer kunne erfares af Worms og Nyruups almindelige Skolehistorier og intet Specielt om Bordingborg Skole fra denne Tid er bekjendt, saa vil jeg blot anføre nogle enkelte Bestemmelser af Kirkeordinantsen for deres Skyld, som hidtil ikke have kjendt noget til denne Christian den tredies mærkelige Lovgivning. Der anordnes strax i Begyndelsen af Kapitlet om Børneskoler:

*) Hvad der fortælles om de mange Skoler, Hemmingius besøgte, viser hvor almindeligt det var, at hver Bye havde sin Skole.

”i hver Kjøbstad skal være een Latin-skole og alle andre Højskoler skulle afskaffes. Der skal ikke læres andet i Skolerne end Latin.”

”Skolemesterne skulle beholde udi alle Kjøbstæder det, de hidtildags have havt. Og dersom de nogensteds ikke ere rundeligen nok forsørgede, da kan Superintendenter og Sognepræster der udi Byen give os det tilkjende, thi vi ville at baade de og andre, som Ungdommen skulle forestaae, skulle hæderligen være forsørgede, og vi vil gjerne lægge til af Bort, hvor noget fattes.”

At dette nu ei forblev ved Løfte og Forsæt, men at saavel Christian den tredie, som hans nærmeste Eftermænd, viste en sand kongelig Gævmildhed mod Skolerne som mod Universitetet, at de handlede i en Aand, som viste at de vare gjennemtrængte af Sandheden af Christian den fjerdes herlige Valgsprog: Guds frygt styrker Riger, dette vidner vort Fædrelands Historie, og snart skulle vi anføre Beviserne paa denne Tænkemaade ogsaa mod vor Skole. Sildigere hen forandrede Stemningen sig meget: man klagede over Skolernes Forfald, men ophjalp dem ikke.

Efter Ordinantsens Bestemmelse havde Discipulene Onsdagen (paa Morgentimerne nær) aldeles fri, eller til egne Arbejder og Dveller, og som Be-

væggrund lægges til: "thi det er dog som Poeten siger: hvad som ikke haver No iblandt, det kan ikke vare ved." Vist nok var det en af det ældre Skolevæsens svage Sider, at man alt for meget tog Hensyn til denne, i sig selv saa sande Bemærkning, og undte Læringsen saa megen Frihed, eller som det her kaldes — No, at han ei vidste hvad han skulde gjøre dermed, og just ved den megen No henfaldt til Uordener og Udsvævelser. I nyeste Tider er man unegtelig paa mange Steder gaaet over til den modsatte Yderlighed.

Nummet forbyder mig at anføre flere Mærkeligheder af denne gamle Skoleforordning. Ikke længe efter at denne var givet, modtog Bordingborg Skole de to største af de Beneficia, som have været den tillagte. Under 9de Maii 1555 skjænkede Christian den tredie til Rectors Løn Kongetienden af det ved Bordingborg nærmest liggende Castrup Sogn, og til fattige Disciples Understøttelse gav han (ubist naar, thi Foundation haves ikke) tolv af de meest Trængende fri Kost paa det herbørende kongelige Slot. Om den sidste Stiftelse ikke maaskee er fra Frederik den andens Tid, kunde vel være Tvivl underkastet, men Christian den tredie er stedse bleven anseet for Stifteren. Rector blev bestykket af Biskoppen og stod med hele Skolen

under dennes Tilsyn, og havde til ham at henvende sig i Alt, hvad Skolens Tars angik, men i de mindre Byer var Sognepræsten, som Skoleinspektør, hans nærmeste umiddelbare Foresatte. Denne gennemsaae Skolens Regnskaber og meddeelte Dwittering for dem, han var nærværende ved Almisseens Uddeling til de fattige Skolebørn, og uden hans Tilladelse torde Rektor ei tiltræde nogen Reise fra Skolen. At foruden Stedets Sognepræst ogsaa Herredsprovsten har havt Deel i Skolens Bestyrelse spores bestandig, og i det Følgende skulle vi see Exempler herpaa. Rektor var saaledes i en meget underordnet Stilling, og da han tillige var Degn i Bordingborg Sogn, og havde en ikke uvigtig Deel af sine Indkomster af dette Embede, saa kom han ogsaa derved i mangehaande Forbindelse med, og Afhængighed af Byens og Sognets Beboere, hvis Gunst eller Ugunst ingenlunde kunde i oekonomisk Henseende være ham ligegyldig, allermindst i de ældste Tider, da Rektoratets landre Indtægter vare saa indskrænkede. Der have tvende Fortegnelser over Rektors Embedsindtægter til forskjellige Tider, nemlig som de vare 1657 og 1728. Den første er opsat af Rektor Dreier, og i Følge den havde Rektor i Midten af 17de Aarhundrede disse Indtægter:

1. Kongetienden af Castrup Sogn.
2. Degnetraverne af alle Byerne i samme Sogn.
3. Julerente af Landsbyerne i Bordingborg og Castrup Sogne.
4. Af hvert Jldsted i Bordingborg Bye til hver Mikkelsdag 4 β ., til hver Paaske 4 β . "Dog" føies der til som Trøst "handle diskret Folk som det sig bør."
5. De tre store Høitider haver han Offer af hele Bordingborg Sogn.
6. Ligeledes af Brudfolk og Kirkegangskoner. "Haver han Faveur af Borgereskabet, da offres der ogsaa af de bedste udi Komitatet."
7. Af det, som indsamles Mortens; Aften, Jule-, Nytaars; og Helligtrekongers; Aften af de omvandrede musicerende Disciple har Rektor en tredie Deel.
8. Af Skolens Andeel af Ligpengene har han en tredie Deel.

Af Rektor Arnsbachs Optegnelse fra 1728 sees, at Embedets Indtægter da vare noget forbedrede. Jeg vil af denne kun anmærke det, hvori den afviger fra den tidligere. Castrup Tiende blev dengang betalt i Penge med 2 Mk. 8 β . af Tønde Hartkorn, og udgjorde henved 110 Rdlr. Af det saakaldte Kloster eller den Kongelige Bespiisning paa Slottet

havde han 1 El. Dal. om Ugen. Af Degnepensstø-
nerne 50 Lønder, 6 Skjæpper Byg. Af det, som
indkom Høitidsaftenerne ved Kollekten havde Rektor
nu den halve Deel, og den anden halve Deel blev
lige uddeelt mellem Kollega og Disciplene. Rektor
faaer Offer af sin egen Lektie til Nytaar og til sin
Navnedag, og Introduktion af alle dem, som ind-
sættes i Skolen.

Fri Bolig har han havt, men i de ældre Tider
synes det kun at have været et enkelt Værelse paa
Skolen, thi ofte nævner Rektor i den gamle Regn-
skabsbog, at en eller anden Reparation er foretaget
paa hans Kammer. Hans Tid var meget fordeelt mel-
lem Skoleunderviisning, mellem Kirkeopvartning som
Degn, og Omforagen for, saavidt muligt, at afhjælpe
de mange fattige Disciples ogsaa legemlige Trang,
ved at besørge indkjøbt og uddeelt til dem Klæde,
Badrel, Skoe, Træstoe, Skolebøger, Papir og i
Sygdomstilsælde, Medicin. Indkjøbet af disse Ting
ere derfor staaende Artikler i de gamle Regnskaber,
og ligeledes Indkjøbet af Instrumenter og Strenger
til den dengang saa almindelige Musikunderviisning.
Strenger kjøbtes sædvanlig i Nestved, Badmel af
Byens og Omregens Beboere, men ogsaa ofte paa
Præstøe Marked, og Skolebøger bleve ved Leilighed
bragte fra Kjøbenhavn eller fra Bogføreren i Næs-

filde. Da Skolemester altsaa, naar han samvittig-
 hedsfuld vilde røgte sit egentlige Kald som Lærer,
 kunde have Forretninger fuldt op, og deriblandt en
 Deel trættende, blot mekaniske; da han ved sin
 Embedsstilling var udsat for, ofte at komme i ube-
 hagelige Forhold til nærmeste Foresatte og Andre,
 af hvis Yndest han var afhængig, og da hans Ind-
 tægter dog vare ham meget knap tilmaalte, saa kan
 det ikke forundre os, at de fleste Rektorer i den ældre
 Tid kun holdt nogle faa Aar ud i Embedet, og at
 de søgte at gribe den første passende Leilighed til,
 som det i den gamle Bog kaldes af Rektor selv "at
 stille sig af ved Skolen" og gaae ind til det mindre
 anstrængende og bedre lønnede Præste-Embed.
 Den Tids theologiske Kandidater synes at have an-
 seet et Rektorat i de mindre Skoler, som en Post,
 i hvilken de ønskede at tilbringe nogle Aar indtil de
 kunde opnaae et Præstekald, deres egentlige Maal.
 Først efterhaanden, som Indtægterne forbedredes,
 findes Rektorerne at have holdet ud i Embedet indtil
 de gamle Dage.

Bordingborg Skole havde foruden Rektors
 eller, som det kaldtes, Mesterlektion i den ældre
 Tid to Lektier, og altsaa to Underlærere, Hørere
 (locati, collegæ, hypodidascali). Disse bleve
 antagne af Rektor efter Raadsførsel med Sogne-

præsten. Den nederste Hører havde, som Cantor, Sangunderviisning, og han oppebar aarlig en Slet Daler for at have Skolens Instrumenter i Forvaring. Hørerne stode allene under Rektor og vare yderst slet aflagte, rimeligt med nogle Indtægter af Landsbyedegnekald og en ringe Deel af Liggpengene, og det som indsamledes Helligastenerne. At Hørernes Løn, saalænge de vare to, maa have været høist ubetydelig, sees deraf, at da i Rektor Schrøders Tid den ene Klasse gik ind, og der altsaa kun blev een Hører, hvis Løn sandsynligen ogsaa er bleven noget forbedret ved Tillæg af flere Degneindtægter paa samme Tid, da Rektors Løn paa denne Maade forøgedes, bestod den hele faste Løn, som Hørerens oppebar, kun i 25 Lønder Byg. En lille Tilvæxt i Indtægt fik Hørerens, da ham tillagtes Renterne af den i Aaret 1722 afdøde Peder Sommers Legat, men den hele Rente beløb sig til 2 Rdr. 3 Mk. Han vilde altsaa ikke have havt sit nødtørftigste Udkomme, hvis han ikke havde havt Kosten omkring i Borgernes Huse.

Skolens Disciple bestode, indtil henimod Slutningen af denne Periode, næsten ene af Børn af den fattigste Almue, som derfor ikke uden Regjeringens og Privates gavmilde Understøttelse vilde kunne fortsætte deres Studeringer, men da de Under-

støttelser, som denne Skole kunde give sine trængende Disciple, dog kun vare ubetydelige i Sammenligning med dem, som kunde ventes i andre, bedre doterede, Skoler, saa have sikkert mange, naar de her have lagt Grunden til deres videnskabelige Dannelse, forladt denne Skole for at gaae over til andre anseeligere og rigere Skoler, fra hvilke de da dimitteredes. Heraf forklares det vel rigtigst, at der hele det 16de og 17de Aarhundrede igjennem findes saa yderst faa lærde eller studerede Embedsmænd, som ere dimitterede fra Bordingborg Skole. Til fattige Disciples Underholdning her ved Skolen tjente:

1. den kongelige Kost paa Slottet, som indtil 1713 gaves til 12, og siden til 11 Disciple. I Skolens Archiv gjemmes en Afskrift af en gammel saakaldet Episerulle fra 1590, hvoraf sees Kostens daværende Bestaaffenhed. Overskriften er:

”Register paa Almisse til Skolebørnene i Skolen,
 ”som den gode Herre Christoffer Walchendorff ha:
 ”ver af synderlig Gunst og Godhed skjenket til deres
 ”daglige Underholdning herefter at nyde og be:
 ”komme paa Slottet. A. 1590.”

Efter denne af Walchendorff gjorte Bestemmelse bleve Disciplene bespiste, medens den berømte Palle Rosenkrants var Lænsmand paa Bordingborg Slot o: 1615 til 1632. Disciplene fik dengang dagligen

24 Hoffbrød og 16 Potter *Øl* og dertil om Søndagen en Side Flesk og Kaal, om Mandagen 24 Sild og Grød, om Tirsdagen Sild og Erter, om Onsdagen Sild og Erter, om Torsdagen hver anden Uge en Fjerding Drefjød, og hveranden Uge Faarefjød og Kaal, om Fredagen Sild og Grød, om Løverdagen Sild og Erter. Undertiden kunde Slotskriveren forandre det, og give dem Fisk, hvor der staaer Sild. Ofte forekommer det blandt Udgisterne i Regnskabet, at der er kjøbt en Kurv eller en Kande til at hente Brød og *Øl* fra Slottet.

2. NoGLE af de ældre Disciple vare benificerede med visse Degnekald, saaledes at de om Sønd- og Helligdagene gik ud til det dem tillagte Landsby: sogn for der, som Degn, at bestyre Kirkesangen, og derfor modtog de Degnekaldets Indtægter. De Sogne, som paa denne Maade have været Disciplene tillagte, synes at have været Østeregitzborg, Mehrn, Udbye, Ørslev, Baarse, Kallehaug. Sædvanligt var hvert Sogn deelt imellem to og undertiden tre Disciple. Hvor megen Tids: spilde, hvormange Uordener og Misbrug denne hyppige Vandren paa Landet maatte give Anledning til, indsees lettelig, og det var derfor en saare vigtig Forbedring, at disse saakaldte Løbedegne bleve afskaffede ved Christian den femtes Lovgivning, og over:

alt Sædedegne ansatte, som betalte en vis Afgift til Skolen.

3. De saakaldte Bøssespenge, som indsamledes af Disciplene ved at gaae tryglende Huus for Huus med en Fattigbøsse, uddelees eengang om Aaret, da Bøssen aabnedes af Rektor i Hørernes Overværelse. Paa samme Maade anvendtes den, Disciplene tilkommende Andeel i Diskantpengene eller Det, som indsamledes om Helligastenerne. Hvad der af Kirkens Fattigblok tilfaldt Skolen, samt Ligpenge og det saakaldte Pensstorn af Degnekaldene, anvendtes til Anskaffelsen af de ovennævnte Fornødenheder til Disciplene, og eengang aarlig skeete Uddelingen deraf i Overværelse af Sognepræsten, Borgmester, Raadmænd og Ræmner.

En stor Deel af Disciplenes Tid gik ganske spildt for deres egentlige Bestemmelse, ved den mekaniske Kirkeopvartning og den fordærvelige Gadestryngen med Fattigbøssen. Om Underviisningens daværende Bestaand maa jeg bede Læserne søge Underretning i de større Skrifter om vort lærde Skolevæsens Historie, da der vel neppe i denne Henseende fandt nogen betydelig Forskjel Sted mellem de enkelte Skoler. De Skolebøger, som oftest forekomme som anskaffede for fattige Disciple ere: *Æsopi Fabulæ*, *Ovidii epistolæ ex Ponto*, *epistolæ Ci-*

ceronis, Nomenclator, Grammatica Jersini, Sententiæ mimi, Phrases Aldi Manutii, Colloqvia Schaldi, Colloqvia Corderii, Libellus Erasmi de civilitate morum.

Om den herskende Tone og Sædeligheden mellem Disciplene kunne vi efter det, som hidtil er anført, ikke gjøre os de bedste Forestillinger. Og saa den maatte jo bære sin Tidsalders Præg. Nogle Bidrag til dens nærmere Bedømmelse vilde vi siden træffe paa *).

Efter denne korte Fremstilling af Læreres og Lærlinges Vilkaar i vor Skole i den ældre Tid, vil jeg nu forsøge at levere en Fortegnelse over dens Rectorer, saavidt som min indskrænkede Tid og Stilling har gjort mig det muligt at indsamle Efterretning om dem. Ved hver Rector vil jeg anføre de i hans Embedstid indtrufne Skolebegivenheder, som jeg kan formode, vilde have nogen Interesse for dem, som dette Program nærmest er bestemt for. Ei tør jeg haabe at have undgaaet historiske Urigtigheder og allermindst kronologiske, i Angivelsen af nogle af de ældre Rectorers Embedstid, men enhver Berig-

*) See Badens Bidrag til Sædernes og Oplysningens Historie i det første Aarhundrede efter Reformationen i Minerva 1802 Oktober.

tigelse skal med Taknemmelighed blive modtaget og benyttet.

1. Den første Rektor, som findes er Peder Jakobsen Worden (ventelig en Forkortelse af Wordenburgensis). Efter Rektor Vadens Beretning i en under 25 November 1736 til Provst Tarpager i Mehrn indgivet historisk Udsigt over de Forandringer, som have fundet Sted ved det saakaldte Kloster eller den kongelige Bespiisning, skal denne Rektor i den ældste, dengang endnu tilværende, men siden forkomne Skoleprotokol have anført, at han den 1 Januar 1607 har af Peder Bødker kjøbt en ny Ludekande paa 26 Potter, som Skolebornene skulle have udi Skolen at bruge at hente Ol udi paa Slottet.

2. Hans Pedersen var Rektor til den 18 November 1618, da han nedlagde Embedet, eller blev befordret. Det er ham, som begynder den gamle, endnu bevarede Regnskabsbog, hvilken han selv beretter at have kjøbt i Kjøbenhavn af Henrik Waldkirch for 4 Mk. 4 Sk. Mønt.

3. Peder Jakobsen Birk forestod Skolen fra 1618 til 1620.

4. Laurids Willumsen fra Junii 1620 til 10 Decbr. 1624. Ved hans Fratrædelse fra Embedet

blev hans Regnskab gennemseet af Sognepræsten Jørgen B:aad, som gjorde følgende Paategning:

”Den 28 Martii Anni 1625 gjorde hæderlig og
 ”vællærd Mand, Herr Laurids Willumsen, fordum
 ”Skolemester i Orningborg, Regnskab for mig paa
 ”Provstens gode Behag, efterdi hans Tid faldt
 ”for kort at fortøve; da blev der paa den Tid ingen
 ”anden Mangel slagen, ikke heller findes kunde
 ”Andet, end hvis Bekostning, som var anvendt
 ”paa Raffelovnen i Skolemesterens Kammer, og
 ”Døren i Skolen, som Kirken vedkommer at be-
 ”tale og ikke Skolebornene.”

5. Povel Andersen Tistad var Rektor fra 1625—27 den 13 Febr. Hans Tilnavn skulde egentlig skrives Thirsted, da han havde antaget det efter sit Fødested Thirsted i Folland. Fra Rektor blev han Kapellan her i Byen, indtil han 1631 blev kaldet til Sognepræst i Radsfod i Folland, hvor han, efter Rhodes Fortælling i hans Samlinger til Follands Historie Pag. 545, skal have haft slemme Forredeligheder med sin Degn. Han døde 1636. Den i 1625 herskende Smitsot foranledigede ogsaa ved denne Skole nogle Forsigtighedsanstalter, thi saaledes melder Rektor i sit Regnskab:

”Den 7 Maii 1625 gav jeg Hans Etheen, Apo-
 ”theker i Rjæbingshavn for 11 Potter aquavit. pesti:

”essentialis 12 Mk. 8 ſ., efter Bispens Befaling til
 ”Herr Jørgen Madsøn (Braad) Sognepræst, at
 ”bruge til Skolebørn i denne Pestetid. Givet for
 ”en Flaske at tage det udi 8 ſ. Et Bud samme
 ”aqua vitam at hente 5 Mk.”

Harlig gav i denne Tid Lænsmanden, Herr Palle
 Rosenfrants, Skolen et Træ, men den maatte selv
 betoste det fælder i Skoven og hjemført, hvilket 1625
 kostede 5 Mk. 8 ſ.

6. Herman von Gincfel fra Aalborg fore-
 stod Embedet i den korte Tid fra 13 Februar 1627
 til 22 Junii samme Aar, da han døde. Samme
 Aar var han bleven kreeret Magister ved Kjøbenhavns
 Univerſitet af Professor Peder Gelftrup.

7. Magister Søren Povelsen Judichær,
 Gothlandus. Han var fød den 16 Maii 1599 paa
 Gulland, hvor Faderen Povel Sørensen var Præst
 til Grotlingbo og Tidie. Han besøgte Skolerne i
 Bisby, Næskilde og Kjøbenhavn og blev Student
 1621. Efter at have opholdt sig ved adskillige tyske
 Univerſiteter blev han 1624 Hører ved Kjøbenhavns
 Skole, og to Aar derpaa Provst paa Klosteret. 1627
 fik han, efter den bortdøde Herman Gincfel, Rek-
 toratet ved denne Skole, og beholdt det til 1635, da
 han nedlagde det. Imidlertid var han 1631 bleven
 Magister. 1637 blev han Sognepræst i Slangerup,

og siden Provst i Liunge Herred. Han døde 1668*). Af ham haveß *Prosodiæ danicæ Synopsis*. Hafnia 1651 i 8., og *Prosodia danica major*, som udkom efter hans Død 1671. Hans Søn, Admiral Judichær har gjort Navnet endnu mere berømt. I Fortalen til sin Synopsiss fortæller Søren Povelsen, at han allerede under sit Rectorat har begyndt at udarbeide sin danske Prosodie, og i Forerindringen til det større Værk anfører han, at han baade som Hører i Kjøbenhavns Skole og siden som Rector i Orningborg vvede sig og sine Disciple i at gjøre Vers, og at dette meget behagede Biskop Hans Resen, naar han paa sine Bisitater besøgte Skolen. Mærkeligt nok, at det lille Bordingborg i de 8te Aar fra 1627—35 havde samtidig til Sognepræst en saa navnkundig Digter som Anders Christensen Verreboe**), og til Rector den Mand, som erkjendes for sit Aarhundredes største danske Prosodist.

Fra denne Rectors Tid findes i den gamle Regnskabsbog:

*) Udførligere Underretning om ham findes i Myrups og Rahbeks Bidrag til den danske Digtelovs Historie, 2 Deel. Fortalen fra Pag. 32 til 46.

**) Myrups og Rahbeks Bidrag 2 Deel Pag. 209—86.

”Den 20 August 1629 givet for tre Lod chinesiske
 ”Thiriake hos Valentin Apotheker i Nykjøbing,
 ”hvilket er efterhaanden meddeelt Børnene, som
 ”ere bleven syge, og det begjæret have, hvert Lod
 ”2 Mk.”

I Novbr. 1631 blev den paa Nykjøbing Slot
 afdøde Enkedronning Sophias Lig bragt igjennem
 Bordingborg for at føres til Kjøbenhavn. I denne
 Anledning anmærker Rektor:

”Tvende Bøger Papir bleve forbrugte til at ad-
 ”diktere Slavelse Skoles Disciple latinske Ligsange
 ”paa, at vi alle kunde have eens Sang at synge
 ”for Dronning Maj. Lig, der det kom herigjennem.
 ”Samme Tid, der Slavelse Skoles Disciple
 ”(som her mødte at tage imod hendes Maj. Lig)
 ”ikke kunde faae Logement her i Byen for den
 ”store Forsamlings Skyld, lod jeg kjøbe Mad og
 ”Øl til dem, og lod det opføre i Skolen. Paa
 ”samme Øl og Mad at betale, resterede 3 Mk.,
 ”hvilke jeg med det andet maatte betale Jens
 ”Lund paa deres Vegne.”

8. Magister Claus Jensen Barberg
 fra 9 Junii 1635—16 Julii 1636. Han har sit
 Navn af Byen Barberg i Halland, hvor han blev
 født den 1 September 1610. Han blev Student
 omtrent 1627, Magister 1633. Efterat han i lidt

over et Aar havde bestyret Skolen her, blev han Sognepræst i Radsled og døde i dette Kald 1671. Han har foruden nogle theologiske Skrifter udgivet Epigrammata 1642 og Kjerligheds Kjerlighed paa Niim 1654.

9. Magister Augustinus Povelsen Skandorph fra 1636—12 Februar 1639. Hans Fader var Povel Undersøn, Slotspræst paa Skanderborg, og Moderen Katharina, en Datter af Borgermester Niels Pedersen i Aarhus. Som Rektor tog han 1637 Magistergraden. Han blev kaldet her fra Embedet til at være Præst i Thorebye i Volland. Rhode kalder ham Pag. 551 en myndig Mand og skarp Visitator. Hans Broder, Niels Povelsen Skandorph beklædte adskillige Rektorater og blev tilsidst Professor i Theologien ved Kjøbenhavns Universitet *).

10. Jørgen Christ. Flensborg fra 1639—50. Han havde været Rektor i Nykjøbing, før han kom til dette Embede, og Albert Thura lader ham siden blive Præst i Thorebye, men dette synes at være en Forvexling med Formanden Skandorph. Rhode har ham i det mindste ikke paa Listen af Thorebye Præster. Skjøndt denne Mand

*) Melchior om Herlufsholm Pag. 163 og 64.

i længere Tid, end nogen af hans Formænd, har forestaaet Skolen, vides kun saare lidt om ham og hans Virksomhed. Det sidste Aars Regnskab mangler. Af de tidligere sees, at han nogle Gange "efter Magister Claus Hansens (Sognepræstens) og Borgemeesterens Befaling" har gjort Reiser til Kjøbenhavn og til Roeskilde, for at tale med Bispnen om nye Høveres Ansættelse. Ved den ringe Løn, som Høverne havde, maatte det vist nok ofte falde vanskeligt at faae nogen til at modtage disse Pladser.

11. Hans Nielsen fra 1650 til 56, da han blev Sognepræst til Udby og Ørslev i Baarse Herred. Fra denne Rectors Tid haves en Fortegnelse over Skolens Bogsamling og øvrige Inventarium. Den første fortjener vel at anføres her, som B. viis paa, hvor nøjsom man dengang var nødsaget til at være, ogsaa i det Mandelige.

Skolens Bøger vare da:

Biblia latina in 8vo.

Ludov. Havenreut in Aristot. de animo in 8vo.

Cruqvius in Horatium in 4to.

Ælius Donatus in Terentium in folio.

Dictionarium M. Pauli Coldingensis in folio.

Udskillige Diskantbøger, prentet og skrevet.

Vi skulle dog faae at see, at vor Skoles Bibliothek var i det 18de Aarhundredes første Halvdeel

endnu fattigere. Blandt Skolens Inventarium anføres "Hylde i Studerekammeret samt et Sænzgested af Fyrretræ med grøn Farve overstrøget, kjøbt 1627 for 8 Sl. Daler.

12. Pieter Carstensen Dreier fra 12te Mai 1656 til 1664. Hans Embedstid træffer altsaa sammen med det for vort Fædreland saa forgeligt vigtige Tidbrum, da det ved Krigen med Carl Gustav blev bragt sin Undergang saa nær. Ved sin hele Personlighed, og ved sin roesværdige Nidkjerhed og Omsorg for at hævde Skolens Rettigheder og lovlige Indtægter, synes han at maatte regnes blandt dens mærkeligste og fortjenteste Bestyrere, og desto mere er det at beklage, at der ikke findes Mere til Oplysning om hans Levnetsomstændigheder og hans Virksomhed, men at Alt maae hentes fra den ofte omtalte gamle Regnskabsbog. Albert Thura nævner ham ikke engang blandt Rectorerne, ventelig fordi han ikke har efterladt sig Skrifter, og ikke er bleven hædret med akademiske Værdigheder, og derfor er bleven ham ubekjendt. Strax efter sin Ankomst har Dreier henvendt sin Opmærksomhed paa de for Skolen saa vigtige Indkomster af Degnekaldene: han søgte at skaffe de Skolen frafomne Beneficia tilbage, underrettede sig om Degnekaldenes Beskaffenhed og Indkomster, og sluttede formes

lige, i Skolens Protokol indførte, Altkorder med Substituterne. I Henseende til Degnekaldenes bedre Bestyrelse og Benyttelse synes han saaledes at have gjort sig meget fortjent, men ogsaa for Disciplenes Kost paa Slottet bar han megen Omsorg. I Protokollen anfører han Følgende:

”Den 6te Oktober 1657 reiste jeg til Kjøbenhavn paa Skolens Begne at konsulere hans Erværdighed Bispnen udi adskillige Skolens Negotier, fornemmelig om de tolv Disciplers Kost, som dem af en sær Okkasion var opsagt. Fortærede med Vognleie frem og tilbage, som og Fortæring i Logementet, der jeg nogle Dage blev opholdt 10 Slette Daler”.

Denne Gang har Dreier bevaret sine Disciple den kongelige Velgierning, thi under samme Aars 5te December anmærker han:

”Kjøbt til de fattige Disciplers Fornødenhed, som paa Slottet bleve spiste, en grov Dug, eftersom de tilforn, for min Tid og indtil denne Dag havde ædet paa det blotte Bord. Gav derfor 3 Mk. 12 s. Gav samme Tid for tolv røde Tallerkener 20 s.”

Skabet til at bevare disse Ting lod Slotskriveren give paa Slottets Beføstning og sætte i Borgerstuen.

I Begyndelsen af 1658 nærmede Krigstunmes-
 len sig til Bordingborg, da Carl Gustav med sin
 feiervante Hær gik fra Thyen over Tsen til Lolland og
 Falster, og derfra kom paa samme Maade til vor
 Egn. De alt for sildigt trufne og slet udførte For-
 svarsanstalter *), de Svenskes Landgang i Februar
 Måaned, Mødet her mellem de danske og svenske
 Underhandlere, alle disse ulykkelige Følger af den saa
 uoverlagt begyndte Krig maae i længere Tid have
 afbrudt al regelmæssig Skoleunderviisning, og da
 Carl Gustav siden brød den roestildske Fred og i
 August 1658 landede ved Korsør, synes det, at vor
 Skole har fuldkommen opløst sig og i fulde to Aar
 quiesceret. Til Skolens Historie under disse Uro-
 ligheder findes i Regnskabsbogen enkelte Bidrag.

”Den 24 Martii 1658, fortæller Dreier, kjøbte
 ”jeg til Disciplene paa Slottet en stor ny
 ”Trækande, efterdi de Svenske havde slagen den
 ”gamle itu. Var stor 26 ½ tter. Gav derfor 24 β.

Regnskabet fra 1 Mai 1657 — samme Dag
 1658 blev ei revideret før Sommeren 1661. Fra
 September 1658 til 1 Maii 1660 kunde slet intet
 Regnskab aflægges, da Skolen tabte sine fleste Ind-

*) Nyruvs Efterretninger om Kong Frederik den
 tredie.

tægter, og Disciplene næsten alle forlode Byen og Dreier selv i to Aar var fraværende. Derom medder han selv følgende:

”Efter den Dag, da jeg Skolen in Septembri qviterede og Fienden alting havde bragt i største Konfusion, er Skolen ingen anden Indkomme vederfaren udi paafølgende Aars Rest 1658 og i det ganske efterfølgende Aar 1659 indtil 1660 Philippi Jakobi Dag, da Freden ungefær mellem Dannemark og Sverrig blev sluttet, end de blotte Liggpenge: hvilke saasom de strax ere uddeelte til de faa og fattige Disciple, som da tilstede vare udaf mine Kollegis paa sær diverse Lider, hvoriblant min egen Andeel er passeret, finder jeg ingen Rede eller Anledning til noget Regnskab derfor at fundere. Men saasom det endeligen har behaget hans ærkebiskoplige Værdighed paa denne Maneer og Maade Skolens Regnskab at slutte indtil den Tid, da jeg af hans kongelige Maj. mærkelige Sager ved tre adskillige høikongelige Ambassader forløvet, min forrige Charge igien antog, inkluderer jeg de besagte Aar herudi og vender mig til det paafølgend 1660.

I hvilke Grinder Dreier i disse Krigsaar har været forsendt som Gesandt, eller i en Gesandts Følge, derom har jeg intet fundet. Sin Skole fore:

fandt han i den fletteste Tilstand. Degnene maatte den største Deel af Afgiften for de forløbne Aar estergives, da deres Forarmelse gjorde det umuligt for dem at udrede det Hele. Kosten paa Slottet var ophørt, men denne gjorde Rektor sig strax al Umage for at faae tilbage, og endnu i November 1660 gjorde han i denne Anledning en Reise til Kjøbenhavn, paa hvilken han "med sin Famulo for den store Dyrhed, som den Tid var paa Alting, og for den onde Veis Skyld samt til nødvendige Foræringes brugte 21 Cl. D. 8 s." Reisen var dog ikke forjæves, thi allerede d. 16 Dec. 1660 begyndte de tolv Disciple, efter Hs. Excellences Gyldeuøves Bevilling, at gaae i Kost hos visse Mænd af Borgerstabet, hvilke Bærter i Decbr. 1661 bleve betalte for denne Kost. Dette var dog kun en interimistisk Foranstaltning for nogenlunde at afhjælpe Diehliktets Nød, og at der har været arbeidet paa ganske at berøbe Skolen denne kongelige Velgjerning, paa Grund af at Rektor ei kunde bevise Skolens Nød til samme ved nogen Fundats, synes at kunne sluttes af følgende Antegninger af Dreier.

"Den 14de Julii 1621 givet for forseglet Papir
 "til et Raadsfuevidne, anlangende Kosten paa
 "Slottet 8 s." Endvidere: "den 17de Oktober
 "samme Aar reiste jeg af høistforuødsne Marsager

"til Kjøbenhavn, endelig Resolution paa Skolens
 "fri Kost at erholde og Hans Kgl. Maj. naadigste
 "Svar derom at fornemme efter en Supplication,
 "som jeg nogle Uger tilforn Hans Maj. her i Bor:
 "dingborg selv i egne Hænder underdanigst over:
 "givet havde. Fortærede med Vognleie, Udgif:
 "ter i Logementerne, lang Tids Ophold og andre
 "extraordinaire Beføstninger for mig og min
 "Tjener paa en fjorten Dages Tid 22 Slette
 "Daler.

Det næste Aar 1662 findes, at Disciplene igjen
 have spist paa Slettet. I November dette Aar
 gjorde Dreier atter en Reise til Hovedstaden for at
 tale med Erkebispem, og lod sig af Skolen for denne
 Reise godtgjøre 10 Daler. I Maa 1663 reiste han
 til Nykjøbing, for at ansøge Kongen om at faae den
 Mulkt, som Byefogden Daniel Berthelsen for en
 Sags Ophold var bleven dømt i, og som beløb sig
 til 100 Rdlr., Skolen tillagt, hvilket ogsaa blev be:
 vilget. Paa denne Reise anvendtes til Reisepenge,
 Færgeløn, forseglet Papir, Foræring og Fortæring
 5 Sl. D. Vel blev det kongl. Donationsbrev paa
 de 100 Rdlr. siden sendt fra Kjøbenhavn, men med
 Pengenes Inddrivelse havde det stor Vanskelighed,
 og at de virkelig ere udbetalte til Skolen, dertil findes
 i Regnskaberne intet Spor. For at forsøge sine egne

Enibedsindtægter har Dreier ogsaa været virksom, thi han fik sig af Erkebispens tillagt Indkomsterne af Hammer og Lundsby Degnekald, hvilte ogsaa hans nærmeste Eftermænd beholdt, indtil den forandrede Indretning med Degnekaldene skete under Christian den Femtes Regjering. I April 1664 har Dreier nedlagt sit urolige Rektorat, og efter hans sidste Regnskab meente han, at have tilgode hos Skolen 52 Sl. Dal. 2 Mk. 11 ß. Fra Erkebispens indløb nu til hans Eftermand Befaling, at denne Gjeld skulde ham betales, men Dreier havde (som man kan slutte af adskillige af hans Ytringer) ikke levet i den bedste Forstaaelse med sine nærmeste Foresatte og Byens Dyrighed, og hans Fordringer paa Godtgjørelse fra Skolens Side gave Anledning til en ny Revision af de sidste Aars Regnskaber, som dog af Herredsprovsten Schrøder i Snesere vare gennemseete og rigtige befundne. Nu skete derimod adskillige Udsættelser, og især anfeedes der paa, at Dreier var afvegen fra gammel lovlig Brug og Kirkeordinantsens Bydende, i det han Blokkepengene uden Sognepræstens, og Borgemeesterens og Raads Vidskab og Nærværelse havde uddeelt. Endvidere at han havde for en Reise til Kjøbenhavn i Skolens Grinde ladet sig betale 21 Sl. Dal., af hvilke man nu kun vilde tilstaae ham en Godtgjørelse af 12 Sl. Dal., som dog

var det dobbelte af hvad der tilforn i Regnskaberne findes at være tilstaaet for en Kjøbenhavnstreise. Ogsaa anførtes som Klagepunkter, at han havde ladet gjøre et Stakitværk for Skolemesters Huus, et Mellemgjerde i Haven, at han havde ladet sine Vinduer reparere og en ny Dør med Laas forfærdige, og ført alt dette Skolen til Udgift, skjondt Eligt ikke tilkom Skolen at betale, men Kirken: at han paa en anden Reise til Kjøbenhavn havde brugt 22 Sl. Dal. hvilket menes at være 10 Sl. Dal. for meget, og endelig atter gjort en Kjøbenhavnstreise, og for samme godtgjort sig 10 Sl. Dal. uagtet Disciplene dengang havde faaet Kosten, og der ikke vidstes, at han havde havt noget i Skolens Anliggender at udrette. Alt dette blev beregnet til 72 Sl. Dal. 3 Mk. 3 ß., hvilke han havde at tilsvare, dersom han ikke med lovlig Beviis og Medfart kunde godtgjøre disse Udgifter.

De forrige Paategninger paa Regnskaberne af Herredsprovsten erklærer denne nu selv for døde og magtesløse, med Tilføiende: "eftersom jeg tilforn udi Sagen ikke var ret underviist." Den rette Underviisning lader det altsaa til, at han har faaet ved Dreiers Fordring til Skolen, og ved Sognepræstens og Borgemeesterens Ankomst til Snesere. I denne Udsættelse tales om Skolemesters Huus og Have,

istedet for at der tilforn stedse har været Tale om hans Kammer. Man maae da slutte, at han nu havde faaet en ordentlig Embedsbolig. At Dreier ikke er befordret fra Rektoratet til et Præstefald, formoder jeg deraf, at han efterat have forladt Skole-Embedet ei tituleres: hæderlig og vellærd, men kun slet og ret Monsieur.

13. Mads Bjørnsen 1664 — Mai 1671. han blev herfra befordret til Sognepræst i Maribo, hvor han døde 1696 (Thura sætter 1698). Denne Rektor havde en Sag med en gjenstridig Hører Eysler Clausen, som efter Indstævning mødte den 19 Juli 1667 for Provsten, Albert Samuelsen Schrøder i Enefare og Sognepræsten i Bordingborg Christen Spend, for at svare paa de af Rektor mod ham forebragte Beskyldninger, at han nogle Timer egenmægtigen forsømte, at han ikke underviste Ungdommen i Musiken og at han engang til et Bryllup i Kirken havde bortviist Skolens Ungdom, og havde "Skolen til Despekt", ladet Fremmede synge. Rektor forlangte derfor, at denne Hører maatte paaminde om at love Bedring, og fremdeles at blive ved den nederste Lektie, da han ikke havde fortjent Promotion til den anden Lektie, hvilken han dog prætenderede. Eysler Clausen svarede trodsig for Retten, og erklærede, at han ikke vilde have første Lektie, men hellere forlade

Skolen, end at denne Despekt skulde stee ham. Dommen blev, at efterdi Ordinantsen giver Skolemester Frihed at kalde en Hører, da haver han ogsaa billig Magt og Myndighed at lade den kaldte forblive i den Lektie, han ham først har tilkaldet, helst naar han ikke tilbørlig lyder sin Skolemester. Landemødets Dom i Oktober s. A. blev overensstemmende med Provsterettens Kiendelse, men Clausen forlod Skolen. For at forekomme lignende Tilfælde for Fremtiden, bleve Hørernes Forpligtelser til Lydighed mod Rektor, især hvad Musikunderviisning og Kirkeopvartning angaaer, paa det nøieste bestemte ved nogle af Erkebispens givne: Leges Scholæ wordingborgensis, som under denne Titel anføres i den gamle Protokol. Hørerne maatte, ifølge disse Love, ikke nogen Time i Skolen forsonne, med mindre de Skolemester tilkjendegive deres lovlige Undskyldning, og det dem da bevilges: de skulle iagttage deres Sængtimer, ikke reise af By uden Skolemesters Tilladelse, og befindes de at handle mod disse Love, og efter Paa-mindelse ikke ville rette deres Forseelser, da skal Skolemester være bemyndiget til strax at affætte den Ulydige. I den nærmeste Tid findes nu Hørerne at have i Skoleprotocollen, ved deres Embedstiltrædelse, maattet underskrive en formelig Forpligtelse til Lydighed mod Rektor, og Esterlevelse af leges schola-

sticæ. Den vilkaarlige Magt, som disse Love indrømmede Rektor til uden videre Undersøgelse at afsætte en Hører, maatte endnu mere affkræfte hver duelig Student fra at attraae en saadan Post.

Den 14de Oktober 1668, da Disciplene hverken fik til Middag eller Aften paa Slottet, blev af Skolens Kasse til dem udlagt 3 Mk.

Da Sognepræsten i Bordingborg, Christen Nielsen Spænd i Aaret 1670 blev Herredsprovst, har han fra nu af gennemseet Rektors Regnskab. Han anfører da under 22 Marts 1671, at det egentligt stedse havde tilkommet ham, som Byens Sognepræst, og efter Ordinantsen Skolens Inspektør, at revidere Regnskabet, og beraaber sig paa Brugen i sal. Anders Wreboes Tid, da denne, som kun var Pastor Loci og ei Præpositus, dog stedse har forhørt Regnskabet. Da der kun var Note og Besvær ved dette Arbeide, har han dog ikke før villet paatale sin Ret, men anmærker det nu kun til Efterretning for Efterkommerne i Embedet.

14. Magister Albert Fogson Witth fra 1671—73. Da denne Mand var Morfader til Albert Thura, saa findes der om hans Levnetsomstændigheder noget udførligere Underretning i Valvæ scholarum. Han var fød den 29 Januar 1640 i Horsens, hvor Faderen Fog Albretson Witth (der efter

15. Magister Hans Albertsen Schrøder fra 1673—1720, da han resignerede, men levede endnu i tre Aar. Om hans Levnetsomstændigheder har jeg intet funden uden at han 1675 blev Magister. Skjøndt denne Rektor har været i Embedet i 47 Aar og altsaa længere end nogen af hans For- og Eftermænd, saa ere dog de Efterretninger, som vi have om Skolen i denne lange Tid kun meget faa. Regnskab og Antegninger fra ham findes ikke længere end til 1676. Ved Regnskabets Revision, eller som det da kaldtes Forhør, for 1675 har Sognepræsten Spænd mindet Rektor om ikke at glemme, hvad han skyldte ham, som inspector scholæ, han gjør nemlig den Anmærkning:

”Eftersom en Deel af Almisfen og Skolens Beneficier findes uddeelt uden min Vidskab og Udspør, da tilholdes Skolemester, den hæderlige og høit lærde Mand, Magister Hans Albretson, at han ingen Skolens Beneficier herefter uddeler uden foregaaende mit Samtykke, ikke dermed hannem nogen Myndighed at betage, mens mere at styrke, paa det ingen billig Klage derover høres skulde.”

I Mag. Schrøders Embedstid blev den gamle og i saa mange Henseender skadelige Indretning med Løbedegne afskaffet, og i Følge Christian den femtes Lovbud (2, 15, 9) blev overalt i de Skolen tillagte Sogne

ansat Sædedegne, som forpligtedes til i Forhold til deres Embedsindtægter at svare en vis Afgift Byg til Skolen. Denne Afgift anvendtes da deels til Forbedring i Rectors og Hørernes Løn, deels (nemlig det ene Sogn Mehrn) til trængende Disciples Understøttelse. Saaledes fik Rector istedetfor de tre Sogne Castrup, Hammer og Lundby, nu Degne Afgiften af 7 Sogne og Høveren af 5.

Ved Gavebrev *), dateret Mikkelsaften 1700 har Sognepræsten i Bordingborg, Jakob Bartholomæus Hanssen, skænket til Skolen den Kapital 200 Sl. Dal., hvis Renter skulde anvendes til aarlig paa samme Dag at uddele til fem af Skolens fattigste Disciple et Par nye stærke Skoe og en Blaargarns Skjorte til hver. Nu udgjøre Renterne af denne Kapital en Deel af Skolens Stipendiefond.

1704 erhvervede Mag. Schrøder en Birketingsdom (grundet paa en Resolution af Prinds Jørgen fra 1673) hvorved han erkjendtes berettiget til af Landbrugerne i Bordingborg Sogn at oppebære den sædvanlige, lovlige Degnetræve, da disse derimod kun vilde yde ham Offer som Degn, og aarlig 1 Mk. af hver hee Gaard, 8 s. af hver halv Gaard og 4 s. af hvert Huns. At Skolen i denne Rectors lange Em-

*) Hofmanns Foundationer. 2den Deel Pag. 492.

bedstid ikke har været i en meget blomstrende Forfatning, er der flere Grunde til at antage, men især synes det at kunne sluttes af den Omstændighed, at man har funden den ene Klasse overflødig, saa at Skolen fra hans Tid af kun bestod af tvende Lektier og kun havde een Hører. Dog kan ogsaa Nødvendigheden at forbedre Hørernes Kaar, da Een nu fik den Løn, som før deeldes mellem to, have været vigtig Bevæggrund til den ene Klasse's Reduktion. Alderdom og Svaghed har tilsidst nodet Mag. Schroder til at søge sig en Medhjælper i Embedets Bestyrelse, men i hvilket Aar dette skete, derom har jeg intet fundet. Til Vice-Rektor blev da beskikket den, som siden blev hans Eftermand

16. Magister Zacharias Enog 1720—22. I Slutningen af 17de Aarhundrede havde han været Hører ved Herlufsholm Skole, thi i dette Embede var han, da han 1696 blev Bakkalaureus. Fra Herlufsholm er han vel kaldet som Vicerektor hertil, og blev 1720 ved Schrøders Resignation virkelig Rektor. Magister blev han 1716.

Den 13 Januar 1713 indgav han underdanigst Ansøgning om at maatte faae sig tillagt een Discipels K. st; aa Slotet, og anførte til denne sin Ansøgnings Unerskøttelse deels sine ringe Embedsindkomster, deels den Nytte det vilde medføre, naar Rektor

selv var tilstede ved Disciplenes Spiisning, da han kun derved var i Stand til at paasee, baade at Disciplene fik deres fornødne og dem tilkommende Retlighed, og at de, som unge Mennesker, komported sig skikkeligen ved Bordet. Denne Ansøgning blev ham under 11 Februar s. A. bevilget, og fra den Tid af har Rektor lige til 1818 havt een Discipels Spiisning paa Slottet, eller Godtgjørelse derfor i Penge. En gift Rektor kunde vel ikke finde sin Regning ved, for sin Person, at spise frit paa Slottet, og allerede under den næste Rektor finde vi, at han istedet for Kosten i Natura har oppebaaren 1 Sl. D. om Ugen.

Da Rektor Snog ei havde Huusrum til at modtage i Natura den Embedet tillagte Kongetiende af Castrup Sogn (maaskee fordi den gamle Magister Schrøder havde beholdt Rektorboligen for sin Livstid), saa indgif han Aftord med Bønderne om Tiendens Erlæggelse i Penge, og ved kongl. Resolution af 16 Septbr. 1720 blev da bestemt, at Castrup Sognemænd herefter selv skulde nyde deres Tiende, imod at svare Rektor Snog for hans Livstid efter deres Hartkorn, à Lønden $2\frac{1}{2}$ Mk. og ved Forandring med en ny Rektor skulde denne fremdeles have en vis Afgift i Penge istedetfor Tienden. Denne Bestemmelse have Eftermændene ingenslunde været tilfredse

med, og Rektor Heiberg udvirkede endelig en Forandring. Da Biskop Worm den 17 Juli 1721 vistes rede i Skolen, gav han Rektoren i Henseende til Valget af de Disciple, som nøde Kosten paa Slottet, den mundtlige Instrux, at kun saadanne maatte dertil bringes i Forflag, hvis Forældre eller andre Vedkommende gabe en Nervers fra sig, at de ved Skolen skulde indtil Dimissionen forblive; at de Disciple, hvis Forældre boede i Byen, skulde ikke kunne nyde fri Kost, med mindre Forældrene vare særdeles trængende; Rektor skulde see til at faae godt Folks (Præsters og andre af Middelfstandens) Børn ind i Skolen, og naar disse Forældre vare fraværende, skulde Sønnen have fortrinlig Udgang til dette Beneficium. Vi see, at Biskoppen har villet forebygge den Misbrug, at Folk af den fattigste Almue i Byen selv lode deres Sønner gaae i Latinskolen, blot for at skaffe dem den frie Kost.

17. Johannes Urnsbach fra 28 Oktober 1722—1730. Han havde været Hører ved Christiansands Skole, siden ved Frue Skole i Kjøbenhavn, hvorfra han blev kaldt til dette Rektorat. 1730 blev han udnævnt til Sognepræst i Bordingborg, og levede i dette Embede i langt over 20 Aar. Det synes, at han har foresundet Skolen i en meget maadelig Tilstand, men i de 8te Aar, i hvilke han var

dens Styrrer, skaffet den større Afgørelse og Frequentz. Da han tiltraadte Rektoratet, var der 16 Disciple, 8 i Mesterlektien og 8 i Hørrerens Lektie; og af Mesterlektien gik strax tre Disciple ud, den ene fordi han havde syndet imod det sjette Bud, de to (de vare Brødre, Præsteføner fra Falster) fordi de fik ei nok af Skolen "som de syntes." De 13 tilbageblevne vare Sønner af Degne, Bønder og fattige Almuesfolk af Byen selv, og heraf sees da end tydeligere Grunden til ovenomtalte Instrux af Biskop Worm. Under Urnsbach forøgedes snart Disciplenes Antal, og Sønner af Præster, Embedsmænd og af den mere benidlede Middelsstand anmeldtes ogsaa. 1728 bestod Mesterlektien af 21 Disciple, og 8 bleve i dette Aar demitterede til Universitetet. 1730 traf Skolen et særdeles sørgeligt Uheld, som Rektor fortæller i den gamle Protokol med de Ord:

"den 11 Januar overgik Bordingborg Latine Skole
 "denne store Malheur, at den mistede sin Hørrer,
 "der over 22 Aar troligen havde forestaaet Kollegæ
 "Plads sammesteds, navnlig Johannes Weimar
 "og trende Disciple 1) Mathias Gregersen Schier:
 "ning, Skolemesterens Søn i Stege, 2) Svren
 "Glorup, Klokkerens Søn sammesteds, 3) Peder
 "Christian Jesstrup, en Raadmands Søn fra
 "Stege, hvilke alle ovennævnte Dags Eftermiddag

”forulykkedes og druknede, da de reiste paa en
 ”Baad fra Møens Færgegaard, og vilde herover
 ”til Landet og til Skolen. Gud af Naade give
 ”dem og os alle en glædelig Opstandelse. Disse
 ”Børn vare mig kjære i Livet; de ligge mig om
 ”Hjertet efter Døden.”

18. Magister Jakob Thorkildsen Baden fra 1731—38. Han var Søn af Magister Torkild Baden, Rektor i Holbak, som døde 1732. Som Student var han Alumnus paa Borchs Kollegium, hvor han udarbejdede nogle Disputatser: de quatuor linguæ latinæ ætatibus. I Begyndelsen af 1731 blev han Rektor her og næste Aar Magister. Han er Fader til den berømte Philolog Jakob Baden.

Bed sin Ankomst til Skolen, fandt han efter sin egen Beretning slet ingen musikalske Instrumenter, ja ikke en Bog som tilhørte Skolen, uden et mutileret Lexicon Calepini. Nogle faa Instrumenter fik han anskaffet for de Penge, som Dekonomus gav for de Disciples Kost, som til visse Tider vare bortreiste men flere Bøger anføres ikke, som kjøbte. I Badens Tid steg Disciplenes Tal til 40 og derover, og maatte da, som han beklager sig, to Lærere her udrette lige faa meget, som tre og flere Lærere ved andre Skoler, som ei vare talrigere. Paa Klosteret eller ved Disciplenes sælleds Spiisning indførte Baden, at der an-

stilledes videnskabelige Exercitia, ventelig en Efterligning af dem, som dengang vare indførte ved Klosteret i Kiøbenhavn. Af Kongens Kasse betaltes aarlig 416 Rdlr., hvoraf Rektor, som vi have hørt, oppebar for sin Portion 1 Sl. Dal. hver Uge, eller aarlig 34 Rdlr. 4 Mk. og Resten udbetaltes til en Dekonomus, som derfor bespiste 11 Disciple. Her, som overalt, hvor sliq Bespiisning fandt Sted, har der vel fra Alumnernes Side deels med, deels uden Grund været ført Klager over slet Beværtning, og Baden har vel ogsaa meent, at den kongelige Begjerning kunde komme flere Trængende tilgode, naar ingen Dekonomus behøvedes, som burde have sin billige Fordeel, og vist nok som oftest tog sig den endnu større. Da derfor den hidtil værende Dekonomus ved Døden afgik 1736, troede Baden at burde nytte denne Leilighed til at virke for Skolens Bedste, og han indkom derfor med et Forslag til en forbedret Indretning ved den kongelige Kost. Dette Forslag gik ud paa, at Disciplene istedet for Kosten i Natura skulde have Penge saaledes, som allerede ved andre Skoler dengang var indført. Naar Rektor da, som hidtil, beholdt 34 Rdlr. 4 Mk. aarlig, kunde tvende Kollegæ (Baden nævner her to Hørere, fordi der dengang vist nok allerede taledes om Skolernes forestaaende Reform, ved hvilken en ny Klasse her

ved Skolen skulde oprettes) hver faae ugentlig 3 Mk. tjendet for Kosten, altsaa i alt 52 Rdlr.; 12 Disciple, hver 3 Mk. (for hvilken Betaling de hos stikkelige Familier i Byen godt kunde have Foden) som i alt vilde beløbe sig til 312 Rdlr., og endnu kunde den 13de Discipel have hver Uge 2 Mk. eller aarligen 17 Rdlr. 2 Mk. Saaledes vilde Rektor, tvende Hørere og 13 Disciple kunne nyde godt af den samme Summa, som nu, saalænge Bespiisning i Natura fandt Sted, kun tilfaldt Rektor og elleve Disciple. Dersom dette Forslag ei fandt Bifald, men det var Kongens Villie, at Bespiisning i Natura skulde vedblive, da udbad Rektor sig, at der maatte bestemmes en Episetart til Efterretning saavel for Dekonomus, som for Disciplene, paa det, fører han til, "Billighed skulde ikke agtes for en Hoffighed, og Ubillighed for forsvarligt."

Den kongelige Resolution af 1 Januar 1737 fastsatte, at det med Spiisning skulde have sit Forblivende, som hidtil, at en ny Dekonomus derfor skulde antages, men denne forpligtes til at rette sig efter den af Rektor foreslagne Episetart. I Begyndelsen af næste Aar 1738 døde Baden, og han synes at maatte regnes blandt de af Skolen meest fortjente Rektors,

19. Magister Laurits Lind, født i Høen og dimitteret fra Odense Skole. Blev 1723 Alumnus paa Ehlers Kollegium, og informerede i mange Aar privat med megen Bergummelse. Han fik Magistergraden og blev Rector her ved Skolen, men døde kort efter. Han er Forfatter til: Fortegnelse over Kaven Brahes Bibliothek, foræret til det adelige Jomfru Kloster i Odense. Kjøbenhavn 1725 4to.

Vi nærme os nu det for hele Danmark's Skolevæsen saa vigtige Aar 1739. Forordningen af 17 Apr. d. A. gav Bordingborgs, som saa mange andre, mindre doterede Skoler nyt Liv og ny Virksomhed ved at forøge Intægterne og Lærernes Tal. Fra dette Aar begyndes altsaa novus ordo rerum ved vor Skole, og jeg har derfor gjort det til Grændse for nærværende Forsøg. Den næste Rector, Mag. Henrich Teyssen blev bestiftet i Mai 1738, og han hører da saa godt som ganske til næste Periode.

Gjerne ønskede jeg at kunne meddele noget om Hørerne, som i denne ældre Tid have arbeidet ved Skolen, men det vilde blive en Række af blotte Navne. I den gamle Regnskabsbog nævnes adskillige, men ofte kun med Fornavn, som Anders Hører, Peder Hører o. s. v. Den, om hvem man efter Rector Arnsbachs ovenanførte Bidnesbyrd kunde ønske at vide noget mere, er Johannes Weimar, som

tjente ved Skolen fra 1707—30, og druknede ved Overfarten fra Møen, men det som Rektoren i denne sorgelige Anledning melder, er ogsaa det Eeneste, som jeg har kunnet finde om ham.

Alf Disciplene, som indtil Aaret 1739 have frekventeret Vordingborg Skole kunne vi heller ikke nævne mange, som siden have udmærket sig som Lærde, eller som Embedsmænd i vigtigere Stilling. Marsagerne ere deels tilforn berørte, deels kunne de let udledes af det, som hidtil er berettet om Skolens hele Forfatning. De Saa, som jeg veed at anføre, ere:

Dlaus Olai Vordingburgensis, som var Præst i Linæe og Dallerup, siden til Graabrødre Kirke i Randers, og døde i dette Embede 1666. Han var fød i Vordingborg, og har da rimeligt i det mindste i de yngre Aar besøgt sin Fødebyes Skole. Han var Fader til den, som latinsk Digter berømte Johannes Olavius, som har beskrevet sit eget Levnet paa Latin, der er aftrykt i Dänische Bibliothek 7tes Stück Pag. 374.

Jørgen Eilertsen, som 1641 blev Konrektor i Kjøbenhavns Skole, siden Rektor sammesteds og Professor, var fød 1616 i Vordingborg, hvor hans Fader var Borgermester og Tolder. Han blev vel dimitteret fra Herlufsholm, men havde først været Discipel i denne Skole.

Hans Erichsen Mand, fød i Verrøeskjøbing, hvor hans Fader var Præst, blev dimitteret her fra Skolen 1672. 1685 blev han Præst i Vindeby i Volland og døde 1690. I den skaanske Krig tjente han som Kornet, og reddede sig engang af Fare ved et ganske besynderligt Middel, som Rohde fortæller i sin Vollands Historie Pag. 187.

Mathias Dyrhof, som døde 1679 som Præst i Bilsrup i Haderslev Amt, var en Degnesøn fra Sørborg, og blev Student her fra Skolen 1721.

Christopher Gundelach, en Søn af Amtsforvalteren her i Byen, Hans Henrich Gundelach, var fød 1711 og blev dimitteret fra denne Skole 1729. Fra 1739—45 var han Kapellan i Præstøe og blev derpaa Sognepræst i Saxkjøbing, hvor han døde 1773.

Christopher Lysholm, født 1715 i Præstøe, hvor Faderen var Røsbmand. 1724 blev han sat i Skolen og blev dimitteret 1731. Han blev 1747 Professor Eloquentiæ i Sorø og 1761 Rektor i Roeskilde, i hvilket Embede han døde 1773.

Nasmus Dther, Søn af en fattig Sømand i Bordingborg. Blev siden Kapellan her i Byen, men kom fra Embedet 1740, og døde paa Vesthuset ved Kjøbenhavn.

De tre Brødre, Jacob Ramus (siden Biskop i Fyen, død 1785), Jonas Ramus (død 1765 som Justitsraad og Justitiarius i Hofretten i Norge) og Cosmus Ramus (død 1782 som Sognepræst i Assens) bleve af deres Fader, dengang Sognepræst her i Byen satte i Skolen i Juni 1728, men de forlode den to Aar derpaa, da Faderen blev kaldet til Holmens Kirke.

Jørgen Johan Cronberg, som døde 1773 som Magister og femte Lektieholder i Helsingør, var en Møllersøn fra Egnen ved Bordingborg, og blev dimitteret fra denne Skole, men hvad Aar veed jeg ikke. Muligt hører han da egentlig til næste Periode.

Fra Bordingborg Skole dimitteres i Aar til Universitetet tre Kandidater, nemlig:

1. Peter Christian Prytz, Søn af Hr. Krigsassessor Prytz i Bordingborg.
2. Carl Ludvig Ehrenreich, Søn af Hr. Kammerraad Ehrenreich, Inspektør paa Hardenberg i Holland.
3. Fredrik Nikolai Severin Michelsen, Søn af Pastor Michelsen, første Kapellan ved Holmens Menighed i Kiøbenhavn.

Disse examineres Fredagen den 24de Sept.

Formiddag i Græsk, Religion og Tydsk.

Eftermid. i Historie, Geographie og Fransk.

Løverdage den 25de Sept.

Formiddag i Latin og Hebraisk.

Eftermid. i Arithmetik og Geometrie.

De skriftlige Prøver udarbejdes af Dimittenderne i Forbindelse med øverste Classes Disciple den 22de og 23de Sept. i de sædvanlige Læsetimer.

Med Skolens øvrige Disciple fortsættes Examen
i følgende Orden:

1ste Værelse.

2det Værelse.

Mandag den 27de September.

Fra 8-12	3	Classe	Græsk.	2	Classe	a	Latinſk	Stiil.
— 2-6	2	—	Fransk.	1	—		danſk	Stiil.

Tirsdag den 28de Sept.

— 8-12	3	Classe	Religion.	2	Classe	danſk	Stiil.
— 2-6	1	—	Latin.				

under Overf. Grønlund.

Onsdag den 29de Sept.

— 8-12	2	Classe	Historie.				
— 2-6	3	—	Latin	1	Classe	Regning.	

under Overf. Grønlund.

Torsdag den 30te Sept.

— 8-12	1	Classe	Historie.	2	Classe	b	Latinſk	Stiil.
— 2-6	3	—	Fransk.					

Fredag den 1ste Oktober.

— 8-12	2	Classe	Religion.	3	Classe	Indſk.
— 2-6	1	—	Latin			

under Adj. Westengaard.

1ste Værelse.

2det Værelse.

Lørdag den 2den Oktbr.

- Fra 8-12 3 Classe Geographie.   1 Classe latinſk Stil.
 — 2-4 2 Classe a Latin
           under Rektor.
 — 4-6 1 Classe a Græſk.

Mandag den 4de Oktbr.

- 8-12 3 Classe Historie.   1 Classe Religion.
 — 2-6 2 — Græſk.

Tirsdag den 5te Oktbr.

- 8-12 3 Classe Arithme-   2 Classe Geographie.
           tik og Geometrie.
 — 2-6 1 Classe Tydſk.

Onsdag den 6te Oktbr.

- 8-12 2 Classe Arithme-
           tik og Geometrie.
 — 2-6 3 Classe Hebraiſk.

Torsdag den 7de Oktbr.

- 8-12 2 Classe Latin   1 Classe Geographie.
           under Overl. Grønlund.
 — 2-6 3 Classe Latin
           under Rektor.

1ste Værelse.

Fredag den 8de Oktbr.

Fra 8-10 2 Classe b Latin under Rektor.

— 10-12 1 Classe Naturhistorie.

— 2-6 2 Classe Tydsk.

Udfaldet af Examen vil blive bekendtgjort, og Censuren oplæst Fredagen den 15de Oktober om Formiddagen Kl. 11.

Samtlige Disciplenes Forældre og Venner, saavel som enhver anden Skolens Belynder, indbydes herved ærbødigst til at bivaane Proven.